

Kirkerne

Sognets historie

Kong Christian d. 3. gennemførte reformationen i 1536. Der var bred folkelig tilslutning til reformationen, anført af Hans Tausen.

Kongen tog biskoppernes – og senere også kirkens – godser i besiddelse, herunder også Århus Gård, som lå inde i Aarhus og havde Havreballegård som ladegård. Den kom senere til at hedde Marselisborg Gods.

I 1555 udkom fra kongen de såkaldte ”Klemmebreve”. Det var åbne breve, som fastsatte hvordan kirkerne skulle drives med præster, sogne, kirker, præstegårde, præsternes løn, tiende m.m. For Holmes vedkommende betød det, at Tranbjerg blev et anneks til Holme Sogn, og at præstegården skulle ligge i Holme.

De første præster i Holme Boede inde i Aarhus. Det var Thomas Andersen, som blev efterfulgt af sønnen Anders Thomsen, der i 1850 købte præstegården i Holme og altså flyttede ud til sognets kirke.

Tranbjerg blev først i 1973 et ”selvstændigt” sogn.

Præsterne var obligatoriske medlemmer af Sogneforstander skabet fra 1842. I 1868 kom de almindelige sogneråd, og her var mange præster også valgte medlemmer.

Holme Kirke

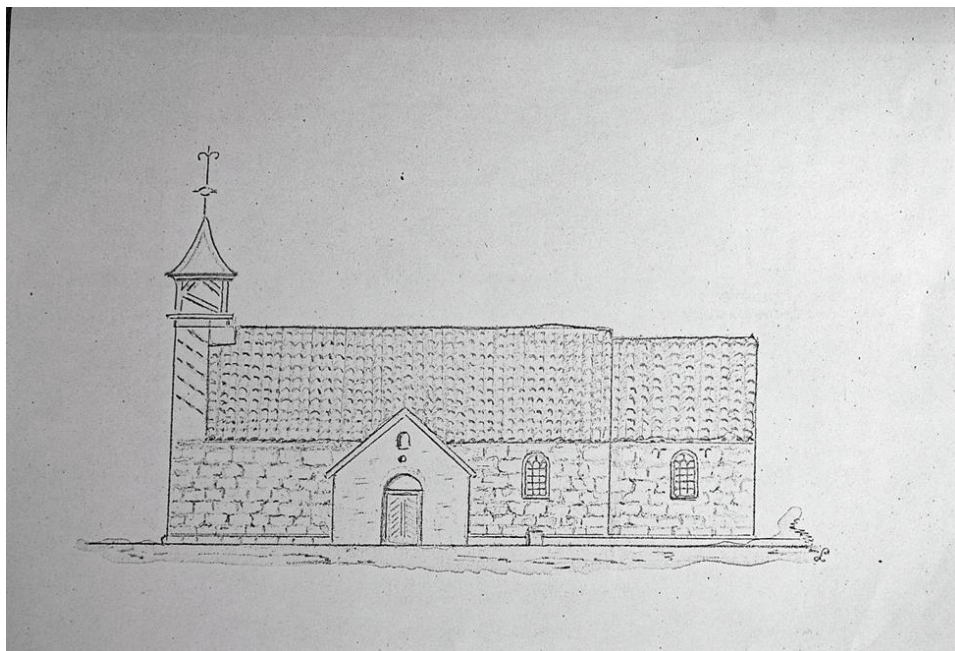

Malet af Niels Friis i 1837

Fra 1680 var kirken ejet af Marselisborg Gods. Derfor kunne baroniet i 1690 nedrive tårnet og bruge materialerne andetsteds. Dog blev en del af indtægten brugt til "moderløse børn".

Fra 1860 var kirkens ejere de 14 hardtkornsejere, som var et andet ord for gårdejere. I 1904 kom loven om menighedsråd og i 1913 blev kirken selvejer, styret af menighedsrådet.

I 1882 var kirken i så dårlig stand, at man besluttede at rive den ned og bygge en ny.

Tegning af den gamle kirke inden nedrivningen

Kongelig bygningsinspektør Vilhelm T. Walther, som havde tegnet Sct. Pauls Kirke, stod for tegning og bygning af den nye kirke. Det gik meget hurtigt, og allerede samme år kunne man søndag i advent indvie kirken første.

Holme Kirke fotograferet i 1895

Kirkerummet i 1968

I takt med at Holme efter 2., verdenskrig voksede meget, blev kirken for lille. I 1969 gik men i gang med at udvide kirken. Koret blev revet ned og man forlængede kirkeskibet, samtidig med, at man byggede til i siderne. Det gav dels et bredere kirkerum oppe ved koret, og dels kom der forskellige servicenum, våbenhus, mm.

Om- og tilbygningen i 1969

På dette billede fra 1971 ses tydeligt hvor meget kirken er blevet forlænget.

Kirkerummet i 1971

Akter og prædikestol er udført i granet, og man har beholdt døbefonten og altertavlen. De 2 nye sideskibe gav et godt lys ind i rummet.

Måske syntes man, at koret var for mørkt, og i 1982 blev altertavlen taget ned og sat op på sydsiden. I set for kom en stor mosaikrude lavet af Valdemar Foersom Hegndal. I 1988 tilføjede man 2 mindre mosaikruder udført af samme kunstner.

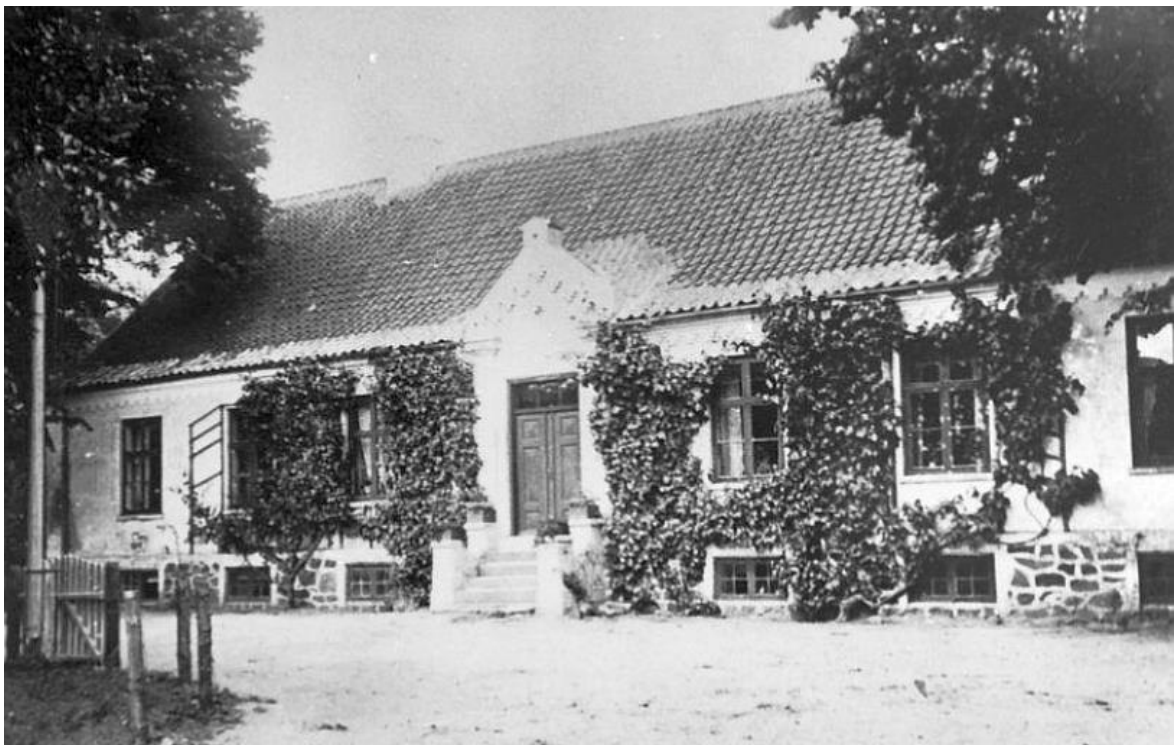
Præstegården

Præstegården i 1947

Huset nærmest kirken var forpagterbolig, som er opført i 1752. Den hvide bygning var præstebolig. Kapellet er den hvide bygning mellem stald og forpagterbolig. Bemærk hvor lille kirkegården er. Det hvide hus nederst til højre er en privat bolig.

Gården var sognets største og var på 100 tønder land. Efterhånden blev jord solgt fra, bl.a. til 3 husmandssteder på hjulbjergvej i 1925. Driften ophørte i 50-erne.

Præsteboligen blev bygget i 1880. Der blev bygget en ny på samme sted i 1957

Lyseng Kirke

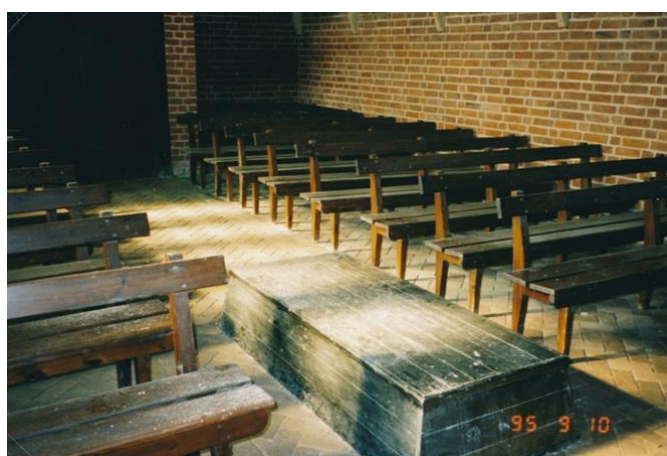
Omkring år 1900 var kirkegården ved Holme Kirke blevet for lille, men en lov forhindrede at man kunne inddrage noget af præstegårdens jord til at udvide kirkegården.

I 1909 foreslog tiendejerne (gårdejerne, som ejede kirken dengang) at man etablerede en assistenskirkegård mellem Holme og Skåde. Gennem indsamlinger og donationer fik man midler til at bygge et kapel, som blev taget i brug i 1912. Prisen var 8.000 kr.

Emiliedal Teglværk donerede munkestenene til byggeriet. Teglværksejer Thomas Jensen – stamfader til familien Nymark – og hans hustru Ane har en stor gravsten i granit ved kapellet og familien har et større gravsted, omkranset af en mur bygget i munkesten.

Kapellet i 1925

Eks- og interiør i 1995

Efter 1969 var der få begravelser på assistenskirkegården. Det skyldtes dels, at Holme Kirkegård var blevet udvidet, og dels at der var kommet kirke og kirkegård i Højbjerg. Sidste begravelse i kapellet var i 1969. Dog var der begravelse der, men efter kirkelig handling o Holme Kirke eller Frederikskirken.

Omkring år 2000 opstod ønsket om at renovere og forny kapellet, og i 2010 kunne man tage den nye bygning i brug.

Det gamle kapel blev fuldstændig ændret indvendigt og foran og i sammenhæng med kapellet blev der bygget et samlingsrum og nogle servicelokaler.

Den 2. april 2015 blev kapellet til en rigtig kirke

Glimt af Frederikskirkens historie

Gudstjeneste i "Rio" juleaften 1940

Sognet kirke lå i Holme og derfor måtte beboerne i Højbjerg og Holme køre eller gå til Holme. Derfor var der i Skåde en lille vej, der blev kaldt "Kirkestien", og måske var der en tilsvarende i Højbjerg.

Som ovenstående fotografi viser, havde man ved flere lejligheder afholdt gudstjenester i Rio-biografen, som var bygget og drevet af tømrermester Thorvald Petersen.

Da Højbjerg i 20-erne og 30-erne voksede meget, kom efterhånden i 1941 - 42 et stærkt ønske om at få en kirke i Højbjerg.

Man sammensatte en komite, som skulle sætte en indsamling i gang og forhåbentlig senere stå for byggeriet. Sognerådet havde givet tilsagn om et tilskud på 10.000 kr., hvis man på begrænset tid kunne indsamle et bestemt beløb. Dette blev nået efter bare 10 dage!

Komiteens medlemmer

Bagerste række:

Arbejdsmand Chr. Strunge – inspektør H. Pedersen
Gartner M. Jensen – Dr. Ph. Nordentoft

Midterste række

Husmand M. Sigsgaard – forstander K. Poulsen - ?
Tømrermester Th. Pedersen

Forreste række:

Direktør Jürgensen – Konsul L. Wohlert (formand)
Direktør Cortzen – fabrikant C. Christensen

Kirkearkitekt Harald Lønborg-Jensen forslag – en traditionel kirke
 På grund af besættelsen ønskede komiteen at få bygget en typisk dansk kirke, og man tiltrådte da med glæde Lønborg Jensens forslag.

Indsamling & donationer

Man gik i gang med en større indsamling. Ovenstående tegninger af kirken blev udgivet som store nummererede tryk, og kom til at hænge i mange hjem. Ligeledes blev der solgt postkort med det samme motiv. Små modeller af kirken i gips blev også solgt.

I alt kom der ca. 1100 donationer, så næsten alle husstande må have ydet et bidrag. Mange donationer var anonyme.

Som et eksempel kan nævnes at teglværksarbejderne på Emiliedal og Kragelund Teglværker hver gav 1 timeløn. Der var ca. 150 arbejdere teglværksarbejdere, og timelønnen var næsten 2 kr.

Midler i alt:

Indsamling + basar: 140.000

Tilskud fra staten: 130.000

Samlet byggepris: 285.000 - i dag: 7,7 millioner.

Kommune og Emiliedal Teglværk giver grunden

Grundstensnedlæggelsen

Grundsten blev lagt ved en ceremoni d. 17. april 1943. Til stede var biskop, amtmand, sognepræst Aage Knudsen fra Holme Kirke, komiteen og mange kommende kirkegænger.

Den daværende kronprins Frederik havde givet tilladelse til, at kirken kom til at hedde Frederikskirken, og amtmanden murede lagde en grundsten på kronprinsens vegne.

Stenen skulle stamme fra den gamle Holme Kirke, som var blevet revet ned i 1888 og

en ny bygget samme år. Konsul Wohlerl fra komiteen og pastor Aage Knudsen lagde også hver en grundsten.

Det blæste meget den dag, hvilket gjorde at flagsnoren sprang. En modig håndværker klatrede så op af den store flagstang.

Grundstensdokumentet

Ar 1943 i Kong Christian X's 32. Regeringsaar, medens H. Holbøll var Kirke-
minister, B. Hvidt Slistammand og Dr. theol. Skat Hoffmeyer Biskop over Aar-
hus Stift - medens næsten hele Verden var i Krig og Danmark besat af den tyske Værne-
magt, grundlagdes denne Kirke efter Tegning af Arkitekt H. Vønborg Jensen, Køben-
havn, med Arkitekt Thorkil Ky Andersen som tilsynsførende og Civilingeniør J
Sardemann som raadgivende Ingeniør.

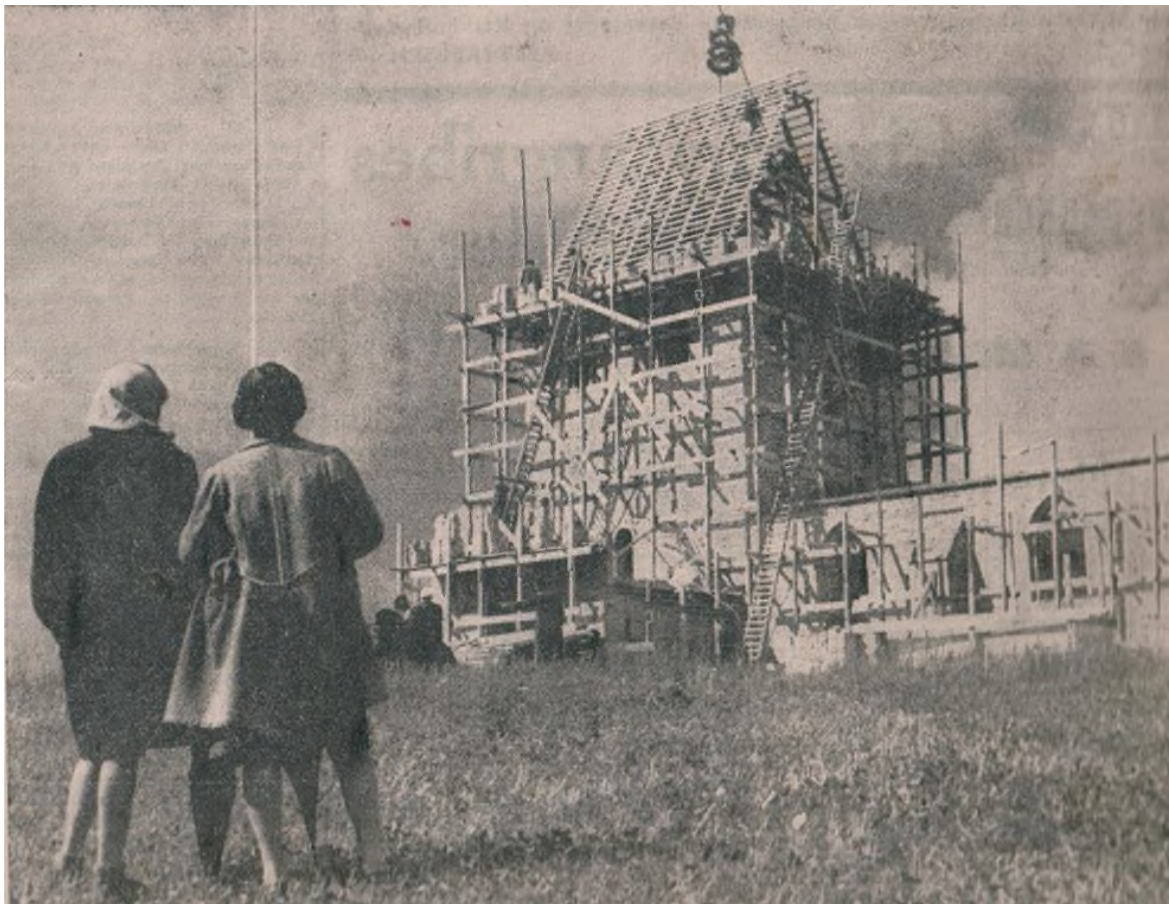
Hans kongelige Højhed Kronprins Frederik gav sin Tilladelse til at
Kirken maatte kaldes **FREDERIKSKIRKEN**, da man havde ønsket dette
som Udtryk for den Hjengivenhed og Højagelse alle danske soler oversfor Kongehuset.

Kirkekomiteen bestaar af Konsul Ludvig Wohlerl, Formand, Sogne-
præst i Holme og Tranbjerg Sogne Aage Knudsen, Næstformand, Bankbestyrer
E. G. Jürgensen, Kasserer, Overlærer Hans Pedersen, Sekretær Fabrikejer Carl
Christensen, Grosserer Wilhelm Coltzen, Gartner M. Jensen, Bakkellund, Købmand
A. Holk Laurson, Læge Philip Rørdentoft, Sognefoged M. Sigaard og Skolebetjent
Chr. Strunge.

Kirken bygges for Midler, som væsentligst er indsamlet blandt Sognets
Beboere, og med Støtte fra den danske Stat samt fra Holme Tranbjerg Kommune.
Arbejderne ved Opførelsen er overdraget Murermestrene A. Mortensen og R. J. Kas-
mussen, samt Tømrermestrene, Sogneraadsformand Th. Pedersen og P. Hedegaard.

FREDERIKSKIRKEN er tænkt som et Symbol, der til senere Tider vil
vidne om, at man i de ufredsfulde Aar 1942-43 dog havde Trø paa Fremtiden og Sam-
menhold nok til at rejse en rød-hvid dansk Kirke til Guds Ære, som Udtryk for vort
Ønske om Freden baade i Landene og i Kirken.

Guds Ord del er vorl Arnegods
del skal vorl Afhoms være.
Gud giv os i vor Orav den Ros
vi høfdl del højt i Ære.
Det er vor Hjælp i Rod
vor Trøst i Liv og Dod.
O Gud, ihvor del gaar
lad dog medens Verden slaar
del i vor Al nedarves.

Der var rejsegilde d. 9. august 1943

Kirken blev indviet første søndag i advent d. 2. december 1944

Fredag Aften den 1. December

læde KRONPRINSENS

il Jul GAVE til

87s Formand Frederikskirken

Lysestager til Alteret

Kronprins Frederiks Gave, de to Malmlysestager, ses her paa Alteret i den nye Kirke.

Kronprins Frederik kunne ikke deltage på grund af farerne ved at rejse i de urolige tider, men han sendte en gave, 2 lysestager til alteret. Billederne er fra Aarhus Stiftstidende.

I folkemunde blev kirken kaldt "Gavekirken", fordi der var så mange gaver, hvoraf flere var anonyme.

Liste over gaver:

- Orgel – anonym giver
- Tårnur – anonym giver
- Prædikestolen – byggeriet håndværksmestre
- Alterkalk og alterdisk – pastor Aage Knudsen
- Dåbsfadet – Ludvig Wohlert
- Kirkeskibet (i 1953) anonym giver

Dåbsfadet stammede fra den tidligere Holme Kirke og tilhørte derfor baroniet Marselisborg. Af uranselige årsager endte det på en auktion i København. Konsul Wohlert opdagede det og købte det for så at skænke det til Frederikskirken.

Det første barn, der blev døbt ved dåbsfadet, var Wohlert barnebarn!

Sydkorset – model af en tea-clipper

Kirkeskibet "Sydkorset" blev som før nævnt skænket anonym, men det viste sig at være Ellinor og Harry Hansen, som i mange år havde slagterforretning på hjørnet af Oddervej og Rosenvangs Allé. (Hvor der i dag er forretningen "Fru Lunds Café").

Da Harry Hansen døde, besluttede børnene at offentliggøre, at deres forældre var givere af skibe.

En lille pudsig historie: Engang fik man en sømand til undersøge skibet for at finde ud af, om det havde eksisteret. Jo, det havde da, for det var selv samme sømand, der havde lavet modelskibet!

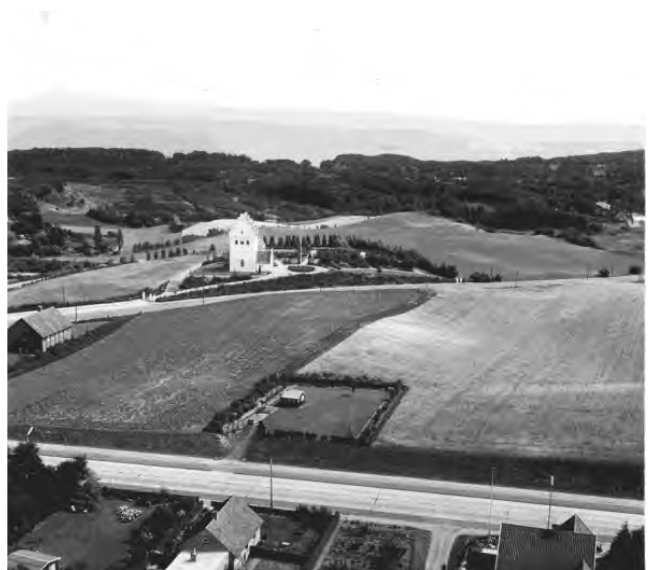
Altærtæppet

Tæppet blev syet af dronning Alexandrine og flere lokale damer.

Derfor besøgte dronning Alexandrine senere kirken.

Som billederne viser, lå kirken i udkanten af Højbjerg. Det ændrede sig hurtigt på få år.

Kirken fik 3 nye klokker maj 1969

Under krigen kunne man ikke få malm til støbning af en kirkeklokke. Derfor måtte man nøjes med en klokke i jern, som blev støbt på De Smithske Jernstøberier i Ålborg.

De nye klokker blev støbt hos The Whitechapel Bell Foundry i London i malm og er stemt i Te Deum motivet (tonerne g, b og c).

Den gamle klokke blev bevaret i tårnet, men bliver ikke brugt mere.

Renovering og fornyelse

I 2008 fik kirken en større testamentarisk gave, som man ville bruge til en tiltrængt renovering. Det var dog først i 2013 – 14 at man gik i gang. Samtidig besluttede man at skabe et helt nyt kor i kirken.

Kirkerummet før renoveringen

Renovering ude og inde

Kirken blev genindviet d. 30. november 2014

For udførelsen af koret stod kunstneren var Maja Lisa Engelhard og arkitektfirmaet Årstidernes Arkitekter.

Hvis man vil vide mere om kirkens historie, inventar m.v. kan man se på kirkens hjemmeside: frederikskirken.dk